

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

А. В. Герасимчук

Т. В. Мірзоева к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

Світовий ринок продовжує підвищувати вимоги до екологічно чистої та безпечної продукції сільського господарства, яку можливо отримати лише за умов біологічного (органічного) землеробства. Останнє передбачає повне вилучення з технології вирощування культур агрохімікатів та заміщення їх природними, органічними засобами. Однак, без відповідного рівня економічного ефекту виробники органічної продукції втрачають зацікавленість у виробництві, переорієнтовуються на його прибуткові види.

Питання ефективності органічного виробництва відображено у дослідженнях вітчизняних науковців і практиків: А. С. Антонця, Ю. П. Манько, В. М. Писаренка, М. К. Шикули, І. А. Шувара, Б. І. Шувара. Однак, вони не носять системного характеру, і більшість праць представлена поодинокими публікаціями в наукових виданнях.

В нашій країні розвиток органічного аграрного виробництва в нашій країні регулюється Конституцією України, Земельним кодексом України, Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища». Особливого значення набув Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», що набрав чинності 10 січня 2014 р., згідно якого, органічна продукція ідентифікується як продукція, отримана в результаті сертифікованого виробництва, а виробництво органічної продукції (сировини) визначається як виробнича діяльність фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів, консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені Законом для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів [4]. Таке виробництво вважається органічним лише після отримання сертифікату на виробництво продукції згідно з правилами органічного виробництва [3].

Органічне виробництво в Україні має потенціал, до того ж якщо враховувати, що маржа при виробництві органічних продуктів у декілька разів вища, ніж при виробництві звичайних. Органічна продукція, що має відповідний сертифікат, як мінімум у двічі дорожча традиційної. Найдорожчими є органічні крупи та м'ясо (через більші витрати на їх виробництво).

Запорукою ефективного ведення органічного землеробства та виробництва органічної продукції також є ідентифікація придатності земель для виробництва органічної сільськогосподарської продукції. Їх оцінка здійснюється органом сертифікації за висновком відповідних наукових установ, науково-дослідних інститутів, лабораторій якості та безпеки продукції відповідно до закону «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини»[1].

Перевагами органічного виробництва є збереження природного середовища в процесі виробництва, покращення структури ґрунту, що сприяє підвищенню його родючості. Органічні продукти за рахунок мінімізації хімічних речовин містять більше поживних речовин, мінералів та вітамінів. Окрім того, органічне виробництво має ряд еколого-економічних переваг, оскільки забезпечення населення якісними та безпечними органічними продуктами харчування сприяє покращенню здоров'я нації та підвищує рівень продовольчої безпеки держави. Органічні методи господарювання сприяють ресурсозбереженню та зменшенню енергоємності сільськогосподарського виробництва, таким чином, підвищують конкурентоспроможність товаровиробників на міжнародних та внутрішніх ринках. Значний попит на органічну продукцію дає можливість суб'єктам господарювання збувати вироблену продукцію за преміальну ціну та збільшити власні доходи.

В Україні є всі передумови для розвитку органічного виробництва – сприятливі природно-кліматичні умови, родючі ґрунти, низький рівень використання мінеральних добрив та засобів захисту рослин, значний ринок потенційних споживачів, а також позитивний досвід вітчизняних підприємств. Розвитком органічного руху в Україні займаються Федерація органічного руху України, Асоціація «Чиста Флора», Об'єднання «Полтава-органік», Міжнародна Громадська Асоціація учасників біовиробництва «БІОЛанУкраїна», Клуб органічного землеробства, Спілка учасників органічного агровиробництва «Натурпродукт» та багато інших організацій. Однак, органічне виробництво в Україні розвивається повільно [2].

Офіційні статистичні огляди IFOAM стверджують, що якщо у 2009 р. в Україні було зареєстровано 69 господарств, які виробляють органічну продукцію, то в 2017 р. їх вже нараховувалось

208. Найбільша їх кількість припадає на Київську область – 35 (16) та Херсонську – 25 (19) господарств. Українські сертифіковані органічні господарства мають різний розмір – від кількох гектарів (як і в більшості країн Європи) до понад десятки тисяч гектарів ріллі [5].

Стримуючим чинником розвитку органічного виробництва є недосконале інституційне забезпечення щодо органічного сектору, відсутність державної фінансової підтримки, низький рівень обізнаності населення і виробників щодо специфіки органічної продукції та органічного землеробства, переважання експорту органічної сировини, недостатню кількість лабораторій для підтвердження якості органічної продукції, відсутність розроблених та затверджених правил та стандартів в Україні. Сьогодні продукція сертифікується відповідно до норм та стандартів ЄС. На ринку України працюють 14 сертифікаційних організацій, сертифікована якими органічна продукція може безперешкодно експортуватися з України до Європейського Союзу, але лише одна з них є українською – «Organic Standard». Вона була заснована у 2007 р. у рамках швейцарсько-українського проекту «Сертифікація в органічному сільському господарстві та розвиток органічного ринку в Україні». Її основна діяльність – інспекція та сертифікація органічного виробництва рослинництва, тваринництва, заготівлі дикорослих продуктів, бджільництва, аквакультур, добрив та їх експорт–імпорт[4].

В якості стратегічних орієнтирів передбачається створити досконале вітчизняне законодавство та системи сертифікації, що відповідатиме світовим стандартам та дадуть можливість гарантувати якість і безпечність органічної продукції. Необхідно запровадити систему державної підтримки господарств, що трансформують власне виробництво та знаходяться на перехідному етапі, що допоможе оптимізувати ресурсний потенціал підприємства. Враховуючи світовий досвід, можна стверджувати, що без організації ринку органічної продукції є неможливим розповсюдження органічного землеробства, тому варто підтримувати та стимулювати його розвиток, сприяти поширенню інформації про переваги органічної продукції, створювати відповідні інформаційно–консультаційні структури з питань захисту прав споживачів органічної продукції, науково–освітні центри тощо. Усе це сприятиме збільшенню кількості органічних підприємств та зростанню зайнятості населення країни. Крім того, активізація органічного виробництва дасть можливість покращити біологічну активність ґрунту, відновити баланс поживних речовин і, як результат, підвищити урожайність сільськогосподарських культур та збільшити доходи товаровиробників.

Список літератури

1. Артиш В. І. Розвиток світового ринку органічної продукції / В. І. Артиш // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 113–116.
2. Вовк В. І. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегія на майбутнє // Матеріали Міжнародного семінару «Органічні продукти харчування. Сучасні тенденції виробництва і маркетингу». – Львів, 2004. – С. 3.
3. Гармашов В. В. До питання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні / В. В. Гармашов, О. В. Фомічова // Вісн. аграрн. науки – 2010. – №7. – С. 11–16.
4. Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18>.
5. Органік Бізнес–довідник України [Електронний ресурс] / Н. Прокопчук, Т. Зігг, Ю. Власюк. – Режим доступу: <http://www.ukraine.fibl.org/index.php?id=ua-publications>.